KRIST D+ KLEPP+RMAN.

Op +t ent van d+ 19d+ eeuw wàànd+ld+ Krist d+ klepp+rman ied+r+ nààgt van elf ur+ tôeu +n üüi+r of vééif in d+ mèèrg+ dör +t dèùr+p gÈm+rt +m ied+r+ndéén op d+ hôgt+ t+ haau+ van d+n téit.

as d+ klòk twéélf ürr+ sloeg dan klepp+rd+ Krist +n hái zéé dan: twéélf ür+ hÈ d+ klòk, d+ klòk hÈ twéélf.

bái bràànt dan klepp+rd+ hái hÈÊl vlug en d+ mens+ zÈnn+ dan: d+ klepp+rman sleu verkééirt. tis bràànt.

mÈ néiòòr dan beurd+ Krist. dan trokkie z+n all+rbéést déng+ an en dan krÈgie ov+ral wà.

Ad Ott+

LEDENVERGADERING VAN DONDERDAG 7 OCTOBER 1971.

Op 7 october 1971 opende onze Heemkundekring de serie van haar winteractiviteiten met een ledenvergadering in Hotel De Kroon. Er waren circa 50 personen aanwezig, waaronder vertegenwoordigers van onze zusterverenigingen uit Beek en Donk en Aarle-Rixtel.

De Voorzitter opende de vergadering met een welkomstwoord, speciaal aan de vele nieuwe leden, die voor de eerste keer op onze vergadering aanwezig waren. Hieronder waren ook verschillende jongeren. Verder begroette hij de gasten uit Beek en Aarle en de spreker van deze avond, de hr.Knippenberg,die een lezing zou houden over "De Zigeuners". Hij deelde verder mee dat volgens plan de eerstvolgende ledenvergadering zou plaats hebben op dinsdag 16 november; de spreker zal dan zijn de hr.Jan Vriends uit Helmond met een lezing, getiteld:" Hoe de klot in de Peel kwam".

Het boekje "Gemert in oude ansichten" zal binnen enkele weken verschijnen; ook het boekje"Beknopte Geschiedenis van Gemert" van M.v.d.Wijst zal vermoedelijk voor het einde van dit jaar gereed zijn.

Daarna gaf de Voorzitter het woord aan de hr.Knippenberg. In het eerste gedeelte van zijn lezing vertelde de spreker een en ander over het land van herkomst van deze beroepszwervers (India), dat zij een slechte naam hebben en daarom vaak van het ene land naar het andere worden gestuurd, hun opvattingen omtrent eigendom enz:. zijn geheel anders als die van onze westerse wereld; de grond is van iedereen, dus zij mo-

gen overal wonen en van de opbrengst profiteren; loslopende kippen b.v.horen aan niemand toe, men kan ze dus rustig vangen en opeten; ook over de eerlijkheid in de handel hebben zij heel andere opvattingen dan wij.Tot voor enige jaren handelden zij o.a.in paarden, die zij ook gebruikten om hun woonwagens te trekken; ze zagen er niet tegen op om hier of daar een paard uit de wei mee te nemen en weer zo spoedig mogelijk te verhandelen. Tegenwoordig is ook bij hen het paard vervangen door de auto.

Bij het rondtrekken langs de huizen, liefst boerderijen, doen de zigeunervrouwen veel aan handlezen, het voorspellen van de toekomst uit de lijnen van de handen. Op een of andere manier wordt het terrein van tevoren verkend en wordt aangegeven of ze b.v.een kinderloze vrouw een kind moeten voorspellen of voor een van de dochters een goed huwelijk. Ook hebben ze speciale tekens om aan te geven of ze bij de eerstvolgende boerderij welkom zijn of niet en of er iets te halen is. Op vele plaatsen wordt hun ook iets gegeven uit schrik om ze op die manier zo gauw mogelijk kwijt te raken.

De kleding der zigeuners is bont en kleurig, zoals dat in Oosterse landen gebruikelijk is; de vrouwen dragen praktisch altijd lange kleren. Hun opvattingen omtrent huwelijkstrouw zijn diep christelijk; huwelijksontrouw komt bij de zigeuners weinig of niet voor. Heel hun levenswijze is sterk geworteld in traditie en mondelinge overleveringen; want lezen of schrijven kunnen ze niet; wegens hun voortdurend trekken van het ene land naar het andere volgen ze ook geen onderwijs.

Op grond van de studie die van hun taal is gemaakt, wordt algemeen aangenomen, dat zij uit Voor-Indië afkomstig zijn. Langs de Noordkust van Africa kwamen zij al zeer vroeg naar Spanje, in 855 zijn ze in Byzantium, maar eerst in de 14e en 15e eeuw treft men ze ook in de andere streken van Europa aan. Van hieruit trokken ze naar andere werelddelen, in Europa verblijven er een 4 à 5 miljoen. Het sterkste zijn ze vertegenwoordigd in het oosten van Europa, Oostenrijk, Hongarije en omgeving.

Zij zelf beweren afkomstig te zijn uit Klein-Egypte,waarom ze in oude Nederlandse stukken Egyptiërs worden genoemd. De spreker verwees in verband hiermee op de mooie beelden-

groep op Den Heuvel in Gemert, die de vlucht van de H.Familie naar Egypte voorstelt. De voorouders der zigeuners zouden aldus de legende, de vluchtende H.Familie niet hebben willen opnemen en zodoende zijn veroordeeld om voor altijd over de aarde te zwerven.

Op hun zwerftochten hebben ze in hun taal elementen opgenomen uit de talen van de volken, waarmee ze in aanraking kwamen, waardoor verschillende dialecten ontstonden. Naast de omgangstaal hebben ze een "tekentaal", waardoor de ene groep de andere inlicht langs de trekwegen omtrent de weg,de politie, de welstand der bewoners etc.

Na de pauze sprak de heer Knippenberg in het bijzonder over de religieuze praktijken van de zigeuners. In het zuiden van Frankrijk ligt op enkele kilometers van Marseille een bedevaartsoord van de drie Maria's, waar iedere zigeuner elk jaar een keer naar toe behoort te gaan. De legende zegt, dat Maria, de Moeder van Jezus, gestorven is in Jerusalem of in Efese; de anderen, Maria Magdalena, Maria Salome en Maria de moeder van Jacobus zouden op een boot op de Middelandse Zee zijn gezet en zijn geland in Zuid-Frankrijk. Maria Magdalena zou naar een ander gedeelte van Z.Frankrijk zijn gegaan en daar zijn gestorven in een grot. Deze legende dateert van circa 1425, de tijd dat ook de zigeuners in Frankrijk komen. Als zij daar komen, brengen zij een beeld mee, dat zij Sara noemen; deze zou de huishoudster zijn geweest van de drie Maria's; zij wordt genoemd "de zwarte" en wordt vereerd in de crypte van de kerk van Roc-Amadour.

In de kerk van St.Marie de la Mer van Roc-Amadour vieren de zigeuners op 25 mei het feest van de twee Maria's;zij brengen de beelden naar zee, deze worden in het water gedragen, dat zij moeten zegenen als een van de bronnen van leven en vruchtbaarheid, Terwijl"Sara" in de crypte blijft. Vanaf 1430 tot 1956 heeft de kerkelijke overheid deze feesten en plechtigheden wel toegelaten, maar er niet aan deelgenomen; de laatste jaren echter gaan bisschop en priester mee om de zee te zegenen.

De verering van de drie Maria's zou een kerstening kunnen zijn van de verering van de Germaanse godin Nehallennia, de godin van de vruchtbaarheid en de scheepvaart, een verering, die meer dan 2000 jaar oud was. Zij werd afgebeeld in drie-

voudige vorm, van haar zijn bij Walcheren meer dan 100 altaren in de zee gevonden. De drie Maria's hebben een rol gespeeld bij de graflegging van Christus; tot 1600 komen zij regelmatig voor op voorstellingen van Christus' begrafenis met Joseph van Arimathea en de apostel Joannes,Christus liggend op een doek.

Na deze uiteenzetting kwam de heer Knippenberg terecht op Esdonk onder Gemert. In de gevel aldaar van de kapel vindt men een medaljon van een van de drie Maria's, nl. van Maria Magdalena, eenzelfde soort afbeelding als men in Frankrijk, België en Spanje vindt. Dit is wel de reden, waarom de zigeuners naar Esdonk zijn gekomen. Bij de restauratie van de kapel in 1966 werden achter het altaar foto's van zigeuners gevonden, die er in die tijd regelmatig kwamen. Zij komen voor de beoefening van hun devotie liefst bij kapellen, die eenzaam gelegen zijn. In de Goede Week van dat jaar hebben zij de daar liggende Christus in een laken gewikkeld en een kussen onder zijn hoofd gelegd; een naakt Christusbeeld vinden zij niet passend. Bij deze gelegenheid hebben zij ook de haren geofferd, die zij van het hoofd van hun kinderen hadden afgeknipt, het kostbaarste wat men volgens hun opvatting van zichzelf kan offeren; een gebruik dat al dateert van 300 voor Christus. Een unieke gebeurtenis in de geschiedenis van het Esdonks kapelleke.

Bij Neerasselt ligt eenzaam een ruïne van de vroegere Walrickkerk. Het is al sinds jaren her gebruik om in een boom die daarbij staat, stukjes textiel te binden om van de koorts af te komen. Het lapje moet eigenlijk van het ondergoed zijn van de persoon, die koorts heeft en dat met het lichaam in aanraking is geweest, daar zit namelijk de ziekte en deze moet op die manier overgaan op de levende boom. Ook in Noord-Frankrijk vindt men iets dergelijks, daar komt men aan een Christusgraf op een zeer eenzame plaats stukjes textiel en lappen ondergoed vastmaken, soms met een bosje haar, wat alleen bij zigeuners voorkomt.

Wat voor geloof de zigeuners precies hebben is moeilijk te zeggen; heel hun gedrag op dit gebied wordt bepaald door traditie, want zij kunnen lezen noch schrijven. Vandaar ook hun clanvorming, waarin voor iedereen vaste wetten gelden. Zij zijn bang voor het boze oog, dragen daarom amuletten en

veel blauw, als bescherming daartegen.
In de laatste wereldoorlog zijn meer dan 400.000 zigeuners vergast in de concentratiekampen; er was niemand die het voor hen opnam en die hen kon beschermen. Tijdens de oorlog heeft men als bescherming contact gezocht met de kerken,o.a. de Pinksterbeweging, zoals die in America leeft. Ook is er gedurende enige jaren een zigeunerbedevaart naar Lourdes en Rome georganiseerd; dit heeft echter geen stand gehouden. Wel de zgn.Pinksterbijeenkomsten, zoals vorig jaar in Nuenen en dit jaar in Den Haag op het Malieveld werden gehouden. Deze worden altijd gehouden in de buurt van water, want er moet gedoopt kunnen worden. Er wordt gezongen en getuigd; sommigen ontvangen inspraken van de Heer en worden dan gedoopt door onderdompeling. Hun oorspronkelijke godsdienst was een soort animisme, uit hun stamland meegebracht; nu noemen zij zich katholiek; ze weten weinig van hun geloof af maar het geeft hun enige bescherming. Zo hebben ze enige honderden jaren geleden, toen men, om overal te kunnen rondtrekken een soort pas nodig had, een vrijgeleidebrief gekregen van de Paus, om zo, vrij als een soort pelgrims, van de ene plaats naar de andere te kunne trekken. Zij werden vroeger nergens geduld in onze streken, evenmin als thans omdat hun opvattingen geheel anders zijn dande onze.

Na nog enige vragen beantwoord te hebben, werd de lezing van de heer Knippenberg met een hartelijk dankwoord van de Voorzitter gesloten, alsook de vergadering.

De gehele lezing werd geïllustreerd met talrijke, mooie kleurendia's,o.a.van Roc-Amadour met Sara en de drie Maria's. Ook van Esdonk had de heer Knippenberg enige dia's met het laken, waarin het Christusbeeld door de zigeuners was gewikkeld in 1966, het kussen en de geofferde haren.

Er zijn verschillende mensen in Gemert, die het Christusbeeld in de Esdonkse kapel gezien hebben, zoals het door de zigeuners was " ersierd", onder welke mensen ook de schrijver van dit artikel was.

M.H.J.Pennings.

N.B. Als U het boekje "GEMERT IN OUDE ANSICHTEN" met 76 mooie plaatjes en foto's van het oude Gemert tussen 1900 en 1930 nog niet gekocht hebt, doe het dan vandaag nog!